

מסות עזרה עצמית לחכמים   אנתולוגיה

עורך: אוריאל קון

ג'ון בורוז • פאביו מוראביטו • וירחיניה היגה • אמיל סרויאן
 פאולינה טוכשניידר • ביונג-צ'ול האן • מארק פורסיית' • גבי קוהן
 פדריקו גרסיה לורקה • ג'ורג' אורוול • יוסי סוכרי • אדם קומן
 ז'אן לוק ננסי • רוברטו מרינו • וירגיניה וולף • נוצ'ו אורדינה

הוצאת
 תשע נשמות
 מאי 2025

וירג'יניה וולף (1882-1941). הקורא החכם כבר מכיר.

מחשבות על שלום תחת מתקפה אווירית

וירג'יניה וולף

תרגום: עידן בריר

הגרמנים חלפו מעל הבית הזה אתמול בלילה ובלילה שלפניו. והינה הם שוב. זו חוויה משונה מאוד לשכב בחושך ולהקשיב לזמזומה של צרעה שבכל רגע עלולה לעקוץ אותך למוות. זהו צליל הקוטע מחשבה קרה ורציפה על שלום. אף על פי כן, זהו צליל שאמור לאלץ אדם לחשוב על שלום הרבה יותר מאשר צליל תפילות או המנונים. אלא אם כן נוכל לגרום לשלום להתקיים באמצעות המחשבות, אנחנו – ולא רק הגוף האחד השוכב בתוך המיטה האחת, אלא מיליוני גופים שעדיין לא נולדו – נוסיף לשכב באותו החושך עם אותו המוות המקרקש מעל ראשינו. הבה נחשוב מה ביכולתנו לעשות כדי ליצור את המקלט היחיד שיהיה יעיל נגד תקיפות אוויריות כשהמקלעים על הגבעה יורים – בום בום בום – כשהזרקורים מצביעים אל העננים, ומעת לעת, לעיתים ממש במרחק יריקה ולעיתים במרחק, נופלות פצצות.

שם, למעלה בשמיים, אנגלים צעירים וגרמנים צעירים נלחמים אלה באלה. המגינים הם גברים והתוקפים הם גברים. כלי נשק לא ניתנו לנשים אנגליות – לא כדי להילחם באויב ולא כדי להגן על עצמן. על האישה האנגלית לשכב חסרת נשק הלילה. אף על פי כן, היא סבורה שהקרב המתחולל גבוה בשמיים הוא קרב שהאנגלים מנהלים בשביל להגן על החירות

ושהגרמנים מנהלים בשביל להרוס את החירות. היא חייבת להילחם ככל שהיא יכולה לצד האנגלים. אך איך היא תוכל להילחם למען החירות בלא נשק? באמצעות ייצור נשק, בגדים או מזון. ואולם, יש דרך נוספת להילחם למען החירות בלא נשק: אנחנו יכולים להילחם במחשבותינו. אנחנו יכולים ליצור מחשבות שיסייעו לצעירים האנגלים הנלחמים בשמיים להביס את האויב.

אך בשביל להפוך את הרעיונות ליעילים, אנחנו חייבים להיות מסוגלים לירות אותם. אנחנו חייבים להוציא אותם מהכוח אל הפועל. זמזום הצרעה בשמיים מעורר זמזום צרעה נוסף, בתוך הנפש פנימה. קול זמזום כזה עלה מגיליון ה"טיימס" של הבוקר – קולה של אישה שטענה כי "לנשים אין מה לומר בפוליטיקה." אין אישה אחת בקבינט וגם לא באף משרה הכרוכה באחריות. כל מעצבי הרעיונות, הנמצאים בעמדות המאפשרות להם להוציא רעיונות מהכוח אל הפועל, הם גברים. המחשבה הזאת מדכאת את החשיבה ומעוררת חוסר-אחריות, שהרי למה בעצם לא לטמון את הראש בתוך הכרית, לסתום את האוזניים ולחדול מהפעילות חסרת התוחלת של עיצוב הרעיונות? הרי יש שולחנות אחרים זולת שולחנות הקצינים או שולחנות הישיבות. האם איננו משאירים את הגברים האנגלים בלא נשק שעשוי להיות רב ערך בעבורם כשאנחנו מוותרים על החשיבה הפרטית, על החשיבה סביב שולחן התה, רק משום שהיא נדמית לנו פעוטת ערך? האם איננו מעצימים את האייכולת שלנו רק משום שיכולתנו עלולה לחשוף אותנו לניצול או לחלופין לבוז?

"כִּי לֹא אֶחָדֶל מִקֶּרְב־רוּחִי," כתב ויליאם בלייק. משמעותו של אותו קר־רוח היא חשיבה נגד הזרם ולא איתו.

הזרם שוצף במהירות ובזעף. הוא מייצר שטף של מילים הבוקעות מרמקולים ומפיותיהם של פוליטיקאים. בכל יום הם מספרים לנו שאנחנו בני אדם חופשיים הנלחמים כדי להגן על החירות. זהו הזרם שסחרר את הטייס הצעיר לטוס מעלה לשמיים ושגרם לו להישאר שם, בין העננים, ולהמשיך לטוס במעגלים. כאן, למטה, תחת הגג המגן עלינו ועם מסכת גז בהישג יד, תפקידנו לנעוץ סיכה בבלונים המלאים באוויר חם ולחשוף זרעים של אמת. אין זה נכון שאנחנו חופשיים. הלילה שנינו אסירים – הוא ארוז בתוך המכונה שלו עם אקדח בהישג יד ואילו אנחנו שוככים בחושך עם מסכת גז בהישג יד. לו היינו חופשיים, היינו אמורים להיות בחוץ, לרקוד, לצפות בהצגה או לשבת ליד החלון ולדבר זה עם זה. מה בדיוק מונע מבעדנו לעשות זאת? "היטלר!" מרעימים הרמקולים בקול אחד. מי זה היטלר? מה הוא? כוחנות, עריצות ואהבת כוח מטורפת בגרסתה הבוטה ביותר, הם ישיבו. אם תשמידו את זה, או אז תהיו חופשיים.

זמזום המטוסים נדמה עכשיו כניסור של ענף ממש מעל ראשינו. הוא נע סחור סחור ומנסר עוד ועוד את הענף ממש מעל הבית. קול נוסף מתחיל עכשיו לנסר את דרכו לתוך המוח.

* הנוסח העברי לקוח מתוך: ויליאם בלייק, שירי תום וניסיון ועוד שירים, תרגום: רונן סוניס, תל אביב: עולם חדש, 2016, עמ' 135.

"נשים בעלות יכולת" – אמרה ליירי אסטור הבוקר ב"טיימס" – "מדוכאות בגלל היטלריות תת-מודע הצפון בליבותיהם של גברים." אין כל ספק שאנחנו מדוכאות. הלילה שנינו אסירים באותו האופן – הגברים האנגלים במטוסייהם והנשים האנגליות במיטותיהן. אך אם יפסיק הגבר לחשוב, הוא עלול להיהרג וכך גם אנחנו. אם כן, הבה נחשוב בעבורו. הבה ננסה לגרור לתוך התודעה את ההיטלריות התת-מודע המדכא אותנו. זוהי התשוקה לתוקפנות, התשוקה לשלוט ולשעבד. אפילו בתוך החשכה הגדולה הדבר גלוי לגמרי לנגד עינינו. אנחנו יכולים לראות חלונות ראוות עולים בלהבות; נשים מביטות; נשים מצוירות; נשים לבושות; נשים ששפתיהן צבועות ארגמן וציפורניהן צבועות ארגמן. אלו הם עבדים המבקשים לשעבד. אם נוכל לשחרר את עצמנו מהעבדות, נוכל לשחרר את הגברים מהעריצות. הרי את ההיטלרים יוצרים עבדים.

פצצה נופלת. כל החלונות משקשקים. התותחים נגד מטוסים נכנסים לפעולה. אי-שם על הגבעה, תחת רשת צבועה בפסים של ירוק וחום המבקשים לחקות את גווניהם של עלי הסתיו, מוסתרים מקלעים. עכשיו כולם יורים. בחדשות השעה תשע ברדיו יספרו לנו ש"ארבעים וארבעה מטוסי אויב הופלו במשך הלילה, מהם עשרה שהופלו מאש נגד מטוסים." הרמקול יוסיף ויאמר כי אחד מהתנאים לשלום חייב להיות פירוק מנשק. בעתיד לא יהיו עוד רובים, לא צבא, לא חיל-ים ולא חיל-אוויר. לא עוד יאומנו צעירים לאחוז כנשק ולהילחם. הדבר מעורר עוד צרעה טורדת מחשבות באחת מהיכלות המוח – גם הוא

בציטוט: "פסגת שאיפותיי הייתה להילחם נגד אויב אמיתי, לזכות בתהילה ובכבוד נצחיים מכיוון שיריתי בזרים גמורים ולשוב הביתה בחזה מכוסה מדליות ועיטורים... כל חיי עד כה היו מוקדשים רק לכך – לימודי, הכשרתי, הכול."

אלה היו מילותיו של גבר אנגלי צעיר שנלחם במלחמה האחרונה. לנוכח המילים האלה, האם הוגים בני תקופתנו סבורים באמת ובתמים שעל ידי כתיבת המילים "פירוק מנשק" על דף נייר סביב שולחן ישיבות הם עושים את כל מה שנדרש? משלח ידו של אותלו יעבור מן העולם, אבל הוא עדיין יישאר אותלו. הטייס הצעיר בשמיים אינו מונע רק על ידי הקולות העולים מהרמקולים; הוא מונע מקולות בתוך עצמו – אינסטינקטים קדמוניים, אינסטינקטים שטופחו ופותחו באמצעות החינוך והמסורת. האם אפשר להאשימו בקיומם של האינסטינקטים הללו? האם נוכל לכבות את האינסטינקט האימהי על פי פקודה שהתקבלה משולחן מלא בפוליטיקאים? חשבו שזה יהיה תנאי מחייב בין תנאי השלום: "ההולדה תהיה מוגבלת למעמד מצומצם מאוד של נשים שנבחרו לשם כך בקפידה?" כאימהות, האם גם אז היינו מקבלות את הדברים בכניעה? האם איננו צריכות לומר כך: "האינסטינקט האימהי הוא מיטב תהילתה של האישה – כל חיי היו מוקדשים רק לכך – לימודי, הכשרתי, הכול?" ואולם, אם למען האנושות, למען שלום העולם, היה צורך להגביל את הילודה ולהכניע את האינסטינקט האימהי, היו נשים נכונות לנסות זאת והגברים היו עוזרים להן. הם היו מכבדים אותן על סירובן ללדת ילדים והיו מאפשרים להן דרכים אחרות לתיעול

כוח היצירה שלהן. גם זה חייב להיות חלק ממאבקנו לחירות. שומה עלינו לעזור לגברים האנגלים הצעירים לעקור מעצמם את אהבתם למרליות ולעיתורים. עלינו ליצור פעילויות מכובדות יותר למען אלה המנסים לכבוש בעצמם את אינסטינקט הלחימה שלהם, את ההיטלריות התת־מודע שלהם. אנחנו חייבות לפצות את הגבר על אוכרן נשקו.

רעש הניסור מעל הראש גובר והולך. כל הזרקורים זקופים. הם מצביעים על נקודה שנמצאת בדיוק מעל הגג הזה. בכל רגע עלולה ליפול פצצה ממש על החדר הזה. אחת, שתיים, שלוש, ארבע, חמש, שש... השניות חולפות. הפצצה לא נפלה, אך בשניות המתח הללו נעצרה החשיבה לגמרי. כל הרגשות מלכד אימה עמומה פסקו. מסמר קיבע את כל הישות ללוח קשיח. רגשות הפחד והשנאה הם אפוא סטיריליים, מעוקרים. מייד כשהפחד הזה חולף, הדעת מושיטה יד ומחיה את עצמה אינסטינקטיבית בניסיון ליצור. מכיוון שהחדר חשוך, הדעת יכולה ליצור אך ורק מתוך הזיכרון. היא מושיטה יד אל זיכרון של חודשי אוגוסט אחרים – בביירות, בהאזנה לווגנר; ברומא, בשוטטות בבקעת קמפניה; בלונדון. קולותיהם של חברים עולים מחדש. פיסות שירה חוזרות. כל אחת מהמחשבות האלה, אפילו בזיכרון, הייתה לאין שיעור יותר חיובית, מחייה, מרפאת ויצירתית מהאימה העמומה העשויה מפחד ומשנאה. לכן, אם ברצוננו לפצות את הגבר הצעיר על אוברנס של תהילתו ושל נשקו, עלינו לאפשר לו גישה לרגשות היצירתיים. אנחנו חייבות לייצר שמחה. אנחנו חייבות לשחרר אותו מהמכונה. אנחנו

חייבות להוציא אותו מתא כלאו אל האוויר הפתוח. אך מה הטעם בשחרורם של הגברים האנגלים הצעירים אם הגרמנים הצעירים והאיטלקים הצעירים ייוותרו עבדים?

הזרקורים המתנודדים מצד לצד בתוך הדירה התבייתו עתה על המטוס. מבעד לחלון הזה אפשר לראות חרק כסוף קטן מסתובב ומתפתל באור. הרובים יורים – פאף פאף פאף. ואז מפסיקים. נראה שהתוקף הופל מעבר לגבעה. אחד הטייסים נחת בשלום בשדה לא רחוק מכאן לפני כמה ימים. הוא דיבר עם שוביו באנגלית טובה למדי ואמר להם "כמה אני שמח שהקרב הסתיים!" אז נתן לו אחד הגברים האנגלים סיגריה, ואישה אנגליה הכינה לו כוס תה. נדמה כי הדבר מראה שאם אתה יכול להציל את הגבר מהמכונה, הזרעים הנופלים על אדמה טרשית לגמרי. הזרעים הללו עשויים להתגלות כפוריים.

סוף סוף חדלו כל הרובים לירות. כל הזרקורים כובו. החושך הטבעי של לילות הקיץ חזר לשרור. הקולות התמימים של הטבע הכפרי נשמעים שוב. תפוח נופל על הארץ בחבטה עמומה. ינשוף הומה במעופו מעץ לעץ. ובראש עולות כמה מילים של סופר אנגלי ישן שכמעט נשתכחו: "הציידים נמצאים אי-שם באמריקה." הבה נשלח את התוכנות המקוטעות הללו לציידים שנמצאים אי-שם באמריקה, לגברים ולנשים שאש מקלעים עדיין לא הפריעה לשנתם, מתוך אמונה שהם יחשבו על הדברים מחדש בנדיבות וברוח לב ואולי גם יעצבו אותם לכדי דבר מה שאפשר להשתמש בו. ועכשיו, בצידו החשוך של העולם, אני הולכת לישון.